

آشنایی با آثار ایرانی با نشان ثبت جهانی این قسمت: کاخ گلستان

گشتی در گلستان

در مرکز شهر تهران و در همسایگی بازار پرهیاوی آن، مجموعه‌ای دنج و رنگارنگ از کاشی وجود دارد به نام «کاخ گلستان». در این مجموعه که زمانی ارگ حکومتی شاهان قاجار بوده است، مجموعه‌ای از کاخ‌ها و بناهای سلطنتی گرد هم جمع شده‌اند. هر کدام از شاهان قاجاری به نوبت به این مجموعه، عمارتی اضافه کرده‌اند و هنرمندان بنامی در ساخت و تکمیل آن همکاری داشته‌اند.

پس از آمد و رفتن‌های بسیار، مجموعه کاخ گلستان نه تنها به یکی از بهترین نمونه‌های هنر کاشی‌سازی، نقاشی، گچ‌بری و آینه‌کاری قاجاری تبدیل شده، بلکه محلی برای اتفاقات مهم در تاریخ قاجار و حتی دیگر دوره‌ها بوده است. راهنمایان این مجموعه داستان‌های تاریخی و افسانه‌های بسیاری درباره این کاخ دارند که برای بازدیدکنندگان تعریف کنند. مجموعه عمارت‌ها، باغ، جوی و فواره‌ها و داستان‌های کاخ گلستان سال‌هاست که به‌عنوان میراث تمام مردم جهان در فهرست میراث جهانی سازمان یونسکو ثبت شده است.

ایوانی برای تاج‌گذاری

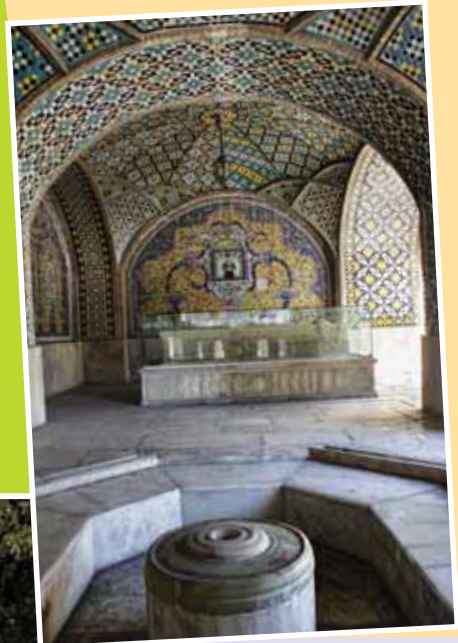
تمامی بناهای کاخ گلستان را قاجاریان نساخته‌اند، مثلاً این عمارت که کهن‌سال‌ترین بنای مجموعه است به‌دستور کریم‌خان زند برپا شده است. اسم آن «ایوان تخت مرمر» است. ایوان نامش را از تخت مرمرینی که در میانه آن قرار دارد گرفته است. بسیاری از شاهان قاجاری و حتی پهلوی بر آن نشستند و تاج شاهی را بر سر گذاشتند. همچنین در دوران قاجار از این عمارت برای دیدار شاه با مردم یا درباریان استفاده می‌شد. تخت مرمر به‌دستور فتحعلی‌شاه دومین شاه قاجاری ساخته شد.

تماشاخانه

وقتی ساخت‌وساز این عمارت پس از سه سال به پایان رسید، بلندترین بنای پایتخت به حساب می‌آمد. «شمس‌العماره» یا «عمارت خورشید» را یکی از درباریان به خرج خود و برای خوشامد ناصرالدین‌شاه قاجار ساخت. ناصرالدین‌شاه با تماشای تصویرهای آسمان‌خراش‌های اروپایی فکر داشتن یکی از آن‌ها به سرش افتاد. یکی از کاربردهای این ساختمان پنج طبقه این بود که شاه و خانواده‌پر جمعیتش از آن بالا بروند و منظره‌های شهر و اطراف تهران را تماشا کنند.

خلوت شاهانه

اینجا «خلوت کریم‌خانی» است و همان‌طور که از نامش پیداست توسط کریم‌خان زند برپا شده است. اما بیشتر از آنکه محلی برای آرامش و آسایش شاه زند باشد، مکان دنجی برای ناصرالدین، چهارمین شاه قاجاری بود. شاه قاجار وقتی می‌خواست یک چرت عصرگاهی بزند و خلوت کند، به این محوطه می‌آمد. خلوت کریم‌خانی محوطه‌ای سرپوشیده است با ایوانی سه‌دهنه رو به باغ و فضای سبز کاخ. هر چند ناصرالدین‌شاه پس از مرگ در همسایگی شاه عبدالعظیم دفن شد، اما چند سال پس از مرگش، سنگ قبرش را به خلوتش در کاخ گلستان آوردند.

باقی‌مانده‌های یک کاخ

کاخ گلستان محوطه‌ای سرسبز است با درختان سن‌وسالدار که توسط تعدادی کاخ و عمارت که بیشتر قدمت قاجاری دارند، محاصره شده است. در این مجموعه به راحتی می‌توان صدای آب بازیگوشی را شنید که در نهرها، فواره‌ها و حوض‌ها خودنمایی می‌کند. این مجموعه روزی مفصل‌تر و بزرگ‌تر از آن چیزی بود که اکنون هست. در طول سالیان بعضی عمارت‌ها، از جمله تکیه دولت و عمارت اندرونی که محل زندگی شاه و خانواده‌اش بود، خراب شدند.

کاخ‌ی از آینه

نام این تالار را کمال‌الملک غفاری، نقاش شناخته‌شده عهد قاجار سر زبان‌ها انداخت. او ۱۰ سال پس از اتمام تزئینات تالار، نقاشی زیبای رنگ روغنی از آن کشید که در ذهن و یاد هنردوستان ماند. حالا تالار به همان شکل و شمایل‌ی که او در بوم نقاشی‌اش تصویر کرده چیده شده است. حتی ماکت شاه هم همان جایی نشسته که او از ناصرالدین‌شاه خواسته بود، بنشیند. پنج سال طول کشید تا آینه کاران ایرانی بتوانند دیوارهای این تالار را با کنار هم قرار دادن قطعات ریز و درشت آینه بپوشانند.

